

Asmeninis politikų žavesys ir skurdas

Rinkimai jau visai ant nosies, o dalis Lietuvos piliečių, kaip teigia apklausas organizuojančios agentūros, vis dar neapsisprendžia, už ką balsuoti. Tos pačios agentūros teigia, kad dėl to kaltas žmonių nusivylimas politikais ir netesėtais jų pažadais, o ir politika apskritai. Tiesą pasakius, toks teiginys kelia šypsena – kada gi pažadai pagerino konkretaus žmogaus gyvenimą, o politika buvo altruizmo buveinė. Todėl neapsisprendusiųjų balsuoti dalį būtų galima pavadinti inertiška mase, kurią išjudinti gali tik mokslui nežinomos jėgos.

O juk pasitelkus sveiką nuovoką ir nors nedidelį analizės talentą, jau seniai buvo galima nuspręsti, už ką nebalsuoti. Tam pasitarnavo politinių debatų laidos per televiziją. Ir keista, kai žmonės, ypač kultūrininkai, sako, kad tos laidos tik skatina mizantropiją. Juk nebūtina, jas stebint, vadovautis emocijomis – o jeigu jau neapsieinate be emocijų, tai bent humoro jausmą pasitelkite.

Argi ne paradoksalu ir savaip nejuokinga, kad kaip pagrindinis veiksnys visur iškeliamą ekonomika? Juk ne ekonomika mus vienija – lietuviai dirba įvairioms ekonomikoms, ir Amerikos, ir Anglijos, ir Vokietijos. Vieni ja kultūrinė ir tautinė tapatybė. Tačiau kultūra kaip viso pasaulio lietuvių vienijantis veiksnys partijų programose neminima. Pavyzdžiui, Tvarkos ir teisingumo partijos programoje kultūrai apskritai neskirta nė žodžio. (Gal tai ir nenuostabu? Gal šiai partijai artimas buvusios „tvarkos ir teisingumo“ imperijos sūkis: „Kai išgirstu žodį „kultūra“, išsitraukiu brauningą“?). Kitos partijos arba maloningai remia kultūrą kaip našlaitę ir išlaikytinę, o ne tokią pat orią ir svarbią valstybės veiklos sritį, kaip kitos, arba suvokia ją kaip švietimo tarnaitę. O tai jau loginė klaida, nes kultūra yra objektas, o švietimas – tik funkcija, kuri turi išskleisti, išplėtoti objektą ir jo reikšmes. Tai labai svarbi funkcija – didžiausios pagarbos vertas ir mokytojų darbas, ir, pavyzdžiui, lituanistinės mokyklėlės JAV, ir švietėjiška „Draugo“ veikla, tačiau visgi esmė yra kultūra, kultūrinis identitetas, kuris mus visus, visame pasaulyje telkia.

Ir labai reikėtų pasvarstyti, ar verta balsuoti už politikus, kuriems šis veiksnys nesvarbus, kurie nori skaldyti tautą, o ne ją vienyti. Kurie eina į politiką, kad savo asmeninę problemą paverstų valstybine ir, nieko nenuvokdami apie valstybės valdymą, sako – et, ateisiu ir išmoksiu. Betgi gal mokytis reikėjo anksčiau, nes dabar tokios pamokos valstybei ir jos piliečiams gali nelinksmi baigtis. Antra vertus, politiniai debatai yra neišssemama medžiaga ne tik patikrinti, kaip kandidatai pasiruošę politiniam darbui, tačiau ir jų vidinės kultūros analizei, kuri, deja, nedžiugina. (Vienų debatų metu labai įsiminė ponas iš Kauno savivaldybės, reikalavęs laikytis etiketo ir visiškai diskreditavęs jį savo elgesiu – panašu, kad čia galioja dėsni *Quod licet Iovi, non licet bovi*, arba, išvertus į lietuvių kalbą – ką taikai kitiems, tau pačiam netinka). Dar – ar tikrai *asmeniniu žavesiu* spindi ponas, kuris teisiama už mokesčių nemokėjimą ir apgaulingą buhalteriją? Ar tą *asmeninį žavesį* sudaro ne tašytas humoro jausmas ir akivaizdus cinizmas, siaubinga kalba, mimikos ir gestų nevaldymas pokalbio metu ir kažkokia mistinė lovelaso aureolė? Pastarąją, panašu, sukūrė televizija, nes nelabai tikiu, kad oriai, save gerbiančiai moteriai toks tipažas galėtų padaryti išpuodį. O jeigu reitingai tikrai nemeluoja ir šitas ponas tikrai veržiasi į aukštą vietą, tai man labai gaila ir Lietuvos moterų, ir Lietuvos kultūros.

Jeigu dar apie kultūrą, tai ją labai gerai atskleidžia ir reklaminiai klipai. Partija, kuri kultūrą nuo gilių sovietmečio laikų pateikia kaip valstybės išlaikytinę ir amžinai priklausančią nuo valdžios malonės, savo klipe teigia – kas moka šokti ir dainuoti, tegu dainuoja, o mes – dirbsime. Taigi, pone Virgilijau Noreika, ponai baleto artistai ir orkestro muzikantai, tamstų veikla – ne darbas, tik juokas, žaidimėlis toks, būta čia darbo nuo pat vaikystės po pusę dienos groti ir prakaituoti baleto salėje.

Tai dar vienas ryškus akstinas ne tik nebalsuoti už šią partiją, bet ir ja nepasitikėti.

Žinoma, piliečiai turi savo valią, teisę rinktis. Ir jie pasirinks. Tik kiekvienas turėtų suprasti – išrenki tą, kuriuo pasitiki. O pasitikima dėl konkrečių nuveiktų darbų, dar – dėl pačios asmenybės, kurios žavesį sudaro ne kriminalizuotas lovelaso ar iš sraigtasparnio iškritusio gelbėtojo įvaizdis, o asmeninės charakterio ir vidinės kultūros savybės, kurios nefetišizuojamos.

Jonas Benamis

Henrikas Radauskas

Alfonsas Būdvytis. Vyras, 2. 1983

FESTIVALIS

Purpuriniai išsiskleidę metai –
Sidabrinų erdvių augalai.
Advokatai ir akrobatai
Skraidė ore kaip angelai.

Dingo kūno svoris ir tūris,
Gelmėje prabilo prasmė.
Daktarai utriusque juris
Deklamavo Saint Mallarmé.

Velnio galiai pavedę sielą
(Ji liepsnoj kaip gelė išsiskleis),
Akrobatai skrido per vielą,
Žongliruodami rutuliais.

Purpuriniai baigiasi metai,
Akmenėja diena švelni.
Advokatai ir akrobatai
Per pasaulį eina liūdni.

Kitame numeryje:

- T. Kantoras: didžiojo meistro palikimas
- S. Goštautas. Užrašai iš Harvardo
- Pranui Visvydui – 90

Redaguoja Renata Šerelytė rainbow.vilnius@gmail.com
Maketuoja Jonas Kuprys

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1-as psl. Jonas Benamis. Asmeninis politikų žavesys ir skurdas
- 2-as psl. Algis Mickūnas. Kryžkelėje
- 4-as psl. Aldona Žemaitytė. Kūrėjas mieste
- 5-as psl. A. Vaškevičius. Kybartų miestelio istorija – knygoje
- 6-as psl. Gintaras Bleizgys. Eilėraščiai
- 7-as psl. A. V. Škiudaitė. Rainių žudynės ir 1941 m. sukilimas (III)
- 8-as psl. Kultūros kronika

Kryžkelėje

Algis Mickūnas

Politinė bendruomenė egzistuoja tol, kol ją kuria autonomiškai ir lygūs piliečiai, o pastarieji turi ne tik teisę per rinkimus paskirti valstybės tarnautojus, bet ir pareigą prižiūrėti, kad tarnautojai laikytųsi jiems paskirtų veiklos reikalavimų. Juk rinkėjai yra atsakingi už tuos tarnautojus, kuriuos jie pasamdo, ir, jei tarnautojai peržengia jiems paskirtos veiklos ribas, turi pareigą tokius tarnautojus pašalinti iš darbo. Ką tai reiškia? Lietuvoje girdima įvairiausių priekaištų ir siūlymų, kad reikia pakeisti „valdžią“, nes joje daug korupcijos, nesąžiningumo, stokojama moralės ir gėdos. Nors tokie siūlymai yra įdomūs, jie nėra esminiai politinės bendruomenės viešojoje erdvėje. Norint suprasti, kas esmiškumas yra, reikia nutarti, kas yra politinė bendruomenė.

Buvo ir yra daug rašoma bei kalbama apie sovietų politiką, kad Lietuvoje dar yra išlikę tokios politikos. Tokie pasakymai yra klaidingi iš esmės, nes sovietijoje nebuvo politinės bendruomenės, o tik bendruomenė, kur viena grupė valdė kitą – daugumos grupę. Pastaroji negalėjo dalyvauti jokiuose nutarimų priėmimuose, nes visi nutarimai priklausė „valdžiai“, kuri siekė išlaikyti turimą galią ir neleisti kitoms jėgoms dalyvauti valdžioje. Jei koks nors individas norėtų viešai pareikšti savo nuomonę, skirtingą nei valdžios ortodoksijos, jis reikalautų viešosios erdvės, kurioje visi turi teisę dalyvauti kaip lygūs ir autonomiškai individai.

Bet kaip tik sovietų bendruomenėje toks individas būtų tuojau „sutvarkytas“, o viešoji erdvė tuojau pat uždaryta. O be viešosios erdvės nėra politinės bendruomenės – demokratijos.

Valdžia galėjo sakyti, ką tik norėjo, vien dėl savo jėgos išlaikymo, ir niekas negalėjo užginčyti jos teiginių, nes ji neturėjo jokios atsakomybės pavaldiniams, be to, pavaldiniams buvo uždraustos visos viešosios pasireiškimo priemonės. Net nereikia sakyti, kad tokia valdžia yra korumpuota, nesąžininga ar nemoralinė, ar kad joje neteisėtai dalinamasi pozicijomis, valstybės lėšomis – tokia valdžia yra valstybė ir visas išdas, visos pozicijos priklauso jai. Tokios valdžios veikla nėra politiškai, bet gryna strategija naudoti bet kokiais priemonėmis, siekiant išlaikyti ir kelti savo galią. O priemonės nereikalauja jokios moralės, sąžinės, jos neturi jokių ribų. Kaip Leninas kikenė: „Mes susidorojome su dešimčia milijonų buožių“ ir, aišku, su milijonais raštingųjų. Mes nei jo, nei Algirdo M. Brazausko negalime kaltinti nemoralumu, nes paprastoje bendruomenėje jie yra valdžia ir taškas. Visa tai yra Artimųjų Rytų persiškos imperijos autokratiškos tradicijos variantas: valdovas-valdžia ir įstatymai yra lygūs valdžios dabartinės galios poreikiams. Šios tradicijos variantai yra visi Artimųjų Rytų monoteizmai su hierarchinėmis valdžios struktūromis, besitęsiančiomis per įvairias krikščionybės, tokias kaip Roma ir Bizantija, per komunizmus ir fašizmus. Visi šie variantai neturi politikos, nes juose nėra viešosios erdvės.

Ką tai reiškia dabartinėje Lietuvoje? Jei valdžia elgiasi, kaip jai patinka, jei jos pagrindinis tikslas yra rūpintis tik savo interesais, kur kiekvienas valdininkas stumdosi su kitais, sudaro kintančias koalicijas dėl pozicijų, tai mes negalime kalbėti, kad tokia valdžia yra politinė. Ji gali sakyti ką tik nori,

nes jos pasisakymai nėra jai kokie išsipareigojimai – tai tik strategija lengviau, be didelių išlaidų laikyti bendruomenės narius savo rankose. Geras pavyzdys būtų Brazauskas, kuris buvo valdžia sovietų laikais ir, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, pasiliko komunistu, nors ir apsirengęs kitokia sermėga. Juk kai po vieno rinkimų jis buvo paklaustas, kodėl nevykdo, ką pažadėjo per rinkimus, jo atsakymas buvo komunistinis: žmonėms galima pažadėti, ką tik norime, bet tai nereiškia, kad tokius pažadus turiu įgyvendinti. Jis valdžioje ir jis neturi jokios atsakomybės žmonėms. Jam viešoji erdvė – tai tik valdžios retorikos reikalas, o ne politinės bendruomenės lygių ir autonomiškų piliečių racionalių aptarimų vieta.

Aišku, galima teigti, kad Brazauskas negalėjo sustabdyti opozicijos partijų kelti savo kandidatus. Bet ir pastarieji elgiasi taip, kaip jis – vadovaujasi gryna retorika prieš rinkimus ir savivaliauja po jų.

Aleksandras Macijauskas. Iš serijos Demonstracija Kaune, 1987

Čia nėra politinės bendruomenės ir nereikia kalbėti apie moralę, sąžinę, teises ar pareigas, nes tokioje nepolitinėje bendruomenėje tokia kalba negalioja.

Todėl iškyla klausimas: kas sudaro politinę bendruomenę, priklausančią Vakarų civilizacijai? Politiniai principai, kurie sutampa su politinės bendruomenės pagrindais, yra visai kitokie. Jie reikalauja prielaidų, kur laisvi ir lygūs žmonės sudaro pirmą ir paskutinį visų sąryšių bei įstatymų nustatymą ir kur laisva spauda sudaro sąlygas žmones informuoti.

Čia iškyla klausimas apie skirtumą tarp sąryšių, sudarančių politinę bendruomenę, ir kitų sąryšių rūšių. Atsakyti į šį klausimą nėra lengva, nes atsakymas reikalauja stropios politinės bendruomenės grindimo apžvalgos. Reikia pabrėžti, kad grindimas nebūtinai yra susijęs su kokiomis nors istorinėmis sąlygomis arba specifiniais interesais. Sąlygos bei interesai gali būti įvairūs, bet grindimas reiškia būtiną instituciją, kuria remiasi antrinės politinės institucijos.

Pirmoji „politinė“ institucija yra viešoji erdvė, kurioje kiekvienas bendruomenės narys turi teisę, pareigą ir atsakomybę dalyvauti visuose nutarimuose, diskutuoti dėl visų viešų reikalų, sąmoningai ir susitarus laikytis susitarimų kaip viešumos taisyklių. Taip pat svarbu pastebėti, kad susitarimas nėra absoliutus, nes asmenys supranta, kad žmogus gali klysti ir todėl jis yra atsakingas už savo klaidų ištaisymą. Viešojoje erdvėje kiekvienas dalyvis yra lygus ir autonomiškas, o autonomija reiškia besąlygišką taisyklių tapimą šaltiniu be jokių priežasčių. Viešoji erdvė nėra tik kokia nors „susirinkimų salė“, bet fenomenas, kuris atsiranda bet kur ir bet kada, kai kiekvienas gali paviešinti savo nuomonę, visiškai supratęs, kad kiti tą nuomonę gali apklausti, rasti joje trūkumų. Taip sąmoningas

paviešintojas suprastų, kad jo nuomonė nėra pakankama, bet taip pat atrasti nepakankamumą kitų teiginiuose ir todėl rasti laikiną būdą tuos skirtumus išspręsti.

Politinėje bendruomenėje „valdžia“ sutampa su laisvų ir lygių asmenų nutarimais, kokie turi būti viešumos žmonių tarpusavio elgesio įstatymai. Reikia pastebėti, kad tokie įstatymai nėra pagrindžiami kokia nors išsvajota žmogaus prigimtimi, nes pagal prigimtį žmonės nėra nei laisvi, nei lygūs, jie skiriasi savo galiomis, norais ir siekiais, todėl įstatymai iš prigimties negali pasirodyti laisvai sukurti, visiems lygūs. Reiškia, laisvė ir lygybė, kaip ir viešoji erdvė, nėra duotos kaip įgimtos ypatybės, bet kaip kuriami fenomenai. Nustojus veikti laisvai racionaliai viešojoje erdvėje, dingsta viešoji erdvė, lygybė ir laisvė. Demokratinės bendruomenės grindimas nėra praeities dalykas, tarsi būtų atliktas senolių arba grindžiančių tėvų; jis atsiranda tik tada, kada yra nuolatos palaikomas piliečių.

Neįmanoma kalbėti apie demokratiją kaip sistemą, kuri turi savo gyvenimą, be piliečių dalyvavimo, šalia to, kad piliečiai tam tikru metu turi privilegiją balsuoti. Demokratinė bendruomenė yra save grindžianti struktūra, o ne struktūra, primesta bendruomenei arba pagrįsta kokiais nors interesais. Demokratinėje bendruomenėje žmogaus autonomija ir lygybė yra palaikomos jų pačių labui. Vadinasi, žmonių autonomijos ir lygybės šaltinis yra tas pats ir gali rasti ir būti palaikomas vien politinėje bendruomenėje. Iš esmės bet kokia kitokia bendruomenė gali remtis įvairiausiais interesais ir tikslais ir sukurti vieną dominuojančią grupę. Esant tokioms aplinkybėms, autonomija ir lygybė išvis nepasirodys kaip fenomenai. Suvokimas, kad žmonės veikia bendruomenėje pagal savo interesus ir tikslus, sukuria bendruomenės struktūrą, kur pavienio žmogaus arba grupės interesai prieštarauja kitiems. Tokios padėties išsprendimas reikalauja jėgos, kurios erdvėje kalba apie laisvę ir lygybę apskritai tampa nesąmoninga. Bet ką reiškia kalbėti apie autonomiją bei lygybę?

Reikia suprasti, kad, nesant jokių lygybių ir laisvės iš prigimties, nėra specifinės žmogaus esmės, kuri galėtų būti lygybės ir laisvės šaltiniu bei pateisinimu. Galima sakyti, kad lygybė išplaukia iš specifinės laisvės, kaip autonomiškos sąvokos. Pastarosios atveju taisyklės, kurios tampa politinės bendruomenės įstatymais, nėra surastos, bet sukurios be jokių priežasčių. Autonomiška laisvė yra tapati formaliai galvosena. Formalios struktūros neseka jokiais priežastimis, nesvarbu, ar jos būtų medžiaginės, ar psichologinės, bet išplaukia iš laisvai postuluotų principų. Jei principai, taisyklės nėra išvedami iš priežasčių, tada kiekvienas žmogus, kaip besąlyginis taisyklių šaltinis, yra lygus kitiems. Kitaip tariant, nesant esminių prielaidų, kurios sudarytų ontologinius pagrindus žmogaus sprendimui apie save ir kitus, visi sprendimai turi būti pagrįsti individų autonomiškai nustatytomis taisyklėmis. Tokie autonomiškai individai yra lygūs. Kiekvienas yra lygus taisyklių kūrėjas.

Norint turėti bendras taisykles, jas reikia sukurti ir aptarti viešojoje politinėje erdvėje. Kiekvienas asmuo, norintis išlaikyti savo autonomiją ir lygybę, turi dalyvauti joje, kaip beje, ir bendrų taisyklių pasiūlymuose bei aptarimuose. Demokratinės bendruomenės bei veiklos principai reikalauja, kad vienintelis taisyklių šaltinis būtų viešai išplėtoti ir aptarti įstatymai.

Čia susiduriame su vienu besąlyginiu principu: ontologiškai bei metafiziškai kalbant, nėra nuspręsta, ar žmogus tikrai yra laisvas, ar ne. Tokiu atveju šį klausimą keliame į kitą plotmę. Politinės erdvės grindimas yra tas pats, kaip žmogaus autonominės

Atkelta iš 2 psl.

laisvės ir iš jos einančios lygybės kūrimas. Be šios erdvės kūrimo nėra jokios galimybės kurti autonomiją ir lygybę. Tuo pačiu šios erdvės palaikymas yra lygus individo autonomijos ir lygybės palaikymui. Individo atsisakymas dalyvauti politinėje erdvėje sutampa su žmogaus autonominės laisvės ir lygybės praradimu, jo sugrįžimu prie bendruomeninių grupių bei individų interesų bei jėgų susidūrimų. Vienas nesusipratimas turi būti pašalintas: kiekvieno individo autonomija, kaip besąlyginis taisyklių šaltinis, politinėje erdvėje neleidžia savaiškos veiklos. Laisvai sukurtos taisyklės nėra priežastys, kurios priverčia sudaryti veiklos ribas, bet yra protingai aptariamoms formos, už kurias visi yra atsakingi ir tik jų dėka visi turi lygias teises. Autonominė laisvė teigia, kad veikla, besilaikanti laisvai įkurtų ir bendrai nustatytų taisyklių, yra laisva veikla.

Be abejo, galima teigti, kad, gyvenant su kitais, autonomiškas individas turi būti ribotas, ypač kai vieno ar vienos grupės interesai įgauna persvarą. Šią tezę taip pat pristato kapitalistai ir komunistai. Bet tokia tezė ne tik padalina bendruomenę į priešingas stovyklas, bet ir susiaurina viešąją erdvę iki kovos lauko, perpildyto neracionalių motyvų bei interesų, kur visuomenės paskirti tarnautojai operuoja savo interesais ir interesais tų, kurie juos gana gerai „patepa“. Šiuo atveju politinė bendruomenė žlunga, ir žmogaus gyvenimas supaprastėja – tampa kurmio gyvenimu: visi veiksmai yra nulemti priežasčių, ir kalba apie autonomiją ir lygybę, teises ir atsakomybę virsta tuščia retorika. Griežtai kalbant, net ta mistinė „rinka“ nėra privati nuosavybė, bet viešojoje erdvėje, politinėje bendruomenėje nustatyta: yra sutarta, kas bus privatu ir kas bus vieša, ir todėl nėra tik ekonomika, bet politinė ekonomika, kur riba tarp viešumo ir privatumo nėra absoliuti – ji gali būti pakeista viešai nutarus. Kaip minėta, nutarimai yra lygūs įstatymams.

Viena svarbiausių sąlygų yra įstatymų visuotinumas. Šalia priešingybų kiekviename įstatyme pašalinimo, visuotinumas užtikrina racionalumą ir lygybę. Kitaip tariant, kiekvienas pasiūlytas ir viešai nutartas įstatymas galioja visiems, įskaitant ir patį pasiūlytoją. Kiekviena išimtis tokį įstatymą padaro nebe visuotiną arba reikalauja, kad specifinė išimtis taip pat būtų pakelta iki įstatymo visuotinumo. Įstatymų visuotinumas atveda iki kito pagrindinio principo: teigimas, kad individas esąs autonomiškas ir lygus įstatymų šaltinis, turi būti pakeltas į visuotiną teigimą ir įtraukti kiekvieną bendruomenės narį. Kiekvienas yra lygus kaip autonomiškas įstatymų šaltinis. Be tokio visuotinio politinė erdvė atsidurtų savo pačios priešingybėje: viešai nustatyti įstatymai galiotų vieniems, o ne kitiems. Tai prieštarautų politinės bendruomenės grindimui ir autonomijos kūrimui.

Vadovaujantis šiais principais, politinės bendruomenės nariai gyvena pagal laisvai sukurtus įstatymus, turi teises ir atsakomybę už jų palaikymą. Todėl bet koks nukrypimas nuo įstatymų negali būti laikomas nemoraliniu, nesąžiningu, nesveiku, bet iš esmės – kriminaliniu. Nėra kitokio nusikaltimo, kaip tas, kuris nesilaiko viešųjų įstatymų. Jei kam nors įstatymas yra nepriimtinas, jis/ji turi teisę ir net pareigą viešai pareikalauti įstatymą pakeisti, o tai reiškia – racionaliai įtikinti, kad dabar galiojantis įstatymas yra nepakankamas, gal net neracionalus, reikalaujantis pataisymų. Ši užduotis irgi yra pilietinis reikalavimas. Bet nesilaikyti dabartyje sukurtų įstatymų, juos laužyti yra kriminalinė veikla.

Ką reiškia be išimties visiems politinės bendruomenės nariams? Pradėkime nuo viešųjų susitarimų tarp norinčių tarnauti politinei bendruome-

nei ir tos bendruomenės narių, kurie yra įpareigoti samdyti tarnautojus. Norintys tarnauti viešai siūlo, kokius talentus jie turi ir ką jie, kaip visuomenės samdiniai, gali nuveikti viešumos labui. Jų pasiūlymai yra teisėtas susitarimas su jų samdytojais – bendruomenės nariais. Jei jie yra pasamdyti per rinkimus, reiškia, kad visuomenė sutinka su pasiūlymais ir samdinius įpareigoja įgyvendinti visus pažadus. Taigi yra sutartis, ir išrinktieji yra atsakingi už savo pažadus, o rinkėjai – už viešumos tarnautojų pasamdymą ir prižiūrėjimą. Jei samdiniai nesielia atsakingai, netarnauja pagal susitarimą su samdytojais, jie sulaužo sutartį ir tampa nusikaltėliais. Trumpai tariant, samdytojai, kurie yra atsakingi už tokių tarnautojų pasamdymą, turi pareigą tokius samdinius tuojau pat atstatydinti, nes tie samdiniai tapo nusikaltėliais, atsisakė visų teisių. Nes jie elgėsi ne pagal laisvą susitarimą, bet pagal savo pačių norus, siekdami pralobti ar bandydami sukurti taisykles, kurios gali būti naudingos jų grupei ar net grupei, kuri jiems gerai užmoka. Tokie tarnautojai atsisako būti autonomiški, atsakingi, gyvenantys pagal visuotines viešumos taisykles ir todėl atsisakantys būti autonomiškais ir lygiais žmonėmis. Tokiu atveju jie susiprastina į priežastingumo plotmę, tampa kurmiais, žiūrinčiais, kaip ką sugriebti ir nutempti į savo urvą. Jie atsisako teisių, nes jie atsisakė atsakomybės, ir todėl jie

menės samdinius, tampa kurmiais. Jie staiga dingsta kaip laisvi žmonės ir džiaugiasi bei didžiuojasi tuo, kad jų urvas prikimštas didesnės šlamšto krūvos. Taigi ar už saldainiuką, ar už rūmus tie, kurie atsisako savo autonomijos, savo atsakingo dalyvavimo viešojoje erdvėje, ar jie būtų išrinkti tarnauti ir paneigia savo atsakomybę, pasiduodami interesams, ar tie, kurie perka viešumos samdinius, ar rinkėjai, kurie nereikalauja nusikaltėliais tapusių samdinių ir jų papirkėjų „išmetimo“, irgi tampa toleruojantys nusikaltimus ir todėl atsisakantys savo autonomijos ir teisių. Ir todėl taip lengvai susikuria kurmių pasaulis, kuriame kiekvienas išlenda iš urvo, paurzgia, pakalena dantimis, pagrobia vienas iš kito ir vėl – šmurkšt atgal į urvą.

Dabar galima aptarti moralę ir sąžinę. Lietuvoje daug kalbama apie valdžios moralę ar nemoralumą, apie gėdos jausmo stoką, apie korupciją ir kitas nuodėmes. Bet niekas iš tų moralizuotojų mums nepasako, kokia moralė yra tikroji. Bendruomenės nariai, jų grupės turi įvairių moralių: britai turi utilitarizmą, ir jų pareiga yra dauginti malonumą; amerikiečiai – pragmatizmą ir jei jis veikia, tai yra gerai. Kaip Rorty pareiškė, nereikia jokių diskusijų, reikia tik atsiraityti rankoves ir daryti gera. Judaizmas skatina įgyvendinti savo genties tėvo įstatymus, krikščionys ir islamo iš-

pažinėjai turi pareigą „išgelbėti“ žmoniją nuo nuopolių. Tad kalbėdami apie moralumo stoką, susiduriame su priešingomis kryptimis. Krikščionys nori įstatymu uždrausti homoseksualumą, utilitarizmas norėtų jį remti, kapitalistai (su Ayn Rand) teigia, kad mokesčiai yra nemoralu, nes jie atima nuopelnus iš moralių, darbščių žmonių ir taip toliau.

Tad jei iš paskirtų valstybės tarnautojų reikalautume elgtis moraliai, tuojau gautume atsakymą: krikščionys elgsis vienaip, islamo išpažinėjai – kitaip, kapitalistai – dar kitaip ir t. t. Ir kiekvienas valstybės tarnautojas norės prastumti savo moralę kaip visuotiną. Todėl politinės bendruomenės nuostatos ne-

klausia apie moralumą, bet apie pareigas ir atsakomybę prieš įstatymus ir piliečius ir; jiems nusizengus, nepaisant nusizengėlio moralės, apie tapimą nusikaltėliais.

Lietuviai patys gali nuspręsti, ar jie gyvena tokiame bendruomenės pasaulyje, taigi be autonomijos, lygybės ir atsakomybės teisių. Jei jie tokį pasaulį priima, tai jie yra atsakingi už jį. Atsakomybės, o tai reiškia – laisvės ir lygybės – priėmimas yra sunkiausia našta – savo žmogiškumo, apimančio kilnumą, savigarbą ir pagarbą kitiems, orumą, išlaikymas reikalauja stropaus dalyvavimo viešumoje, stropaus atsisakymo toleruoti nusikaltėlius, nepaisant to, kaip prabangiai jie beapsirengtų, ir reikalauti iš jų ne tik atsakomybės, bet ir laikysenos kilnumo, o sulaužius bet kokį įstatymą, patiems garbingai atsistatydinti iš pareigų.

Prisiminkime, kaip gimė dabartinė Lietuva. Ji gimė kaip išsivadavimo staigmena, netikėtumas – mes laisvi ir visa mūsų dabartis ir ateitis yra mūsų rankose; mes esame absoliučiai atsakingi už savo lemtį, laimes ir nelaimes ir be jokių atsiprašinėjimų ir pasiteisinimų kuriame savo teises ir priisiiname visišką atsakomybę už jų išlaikymą. Mes dėl to esame pasirengę paaukoti savo turtą ir net gyvybę: geriau mirsime atsistoje, bet nebegyvensime parklupe. Tai Sąjūdžio dalyvių nuostata – neieškoti naujų pelningų postų, nesistumdyti dėl aukštesnių valdžios pozicijų ar įsigyti kitų pamaldžią pagarbą, nes visa tai buvo daroma ne dėl savęs, bet dėl visų. Ką tokie filosofai sukūrė, ar tai būtų antikos Atėnuose, ar Philadelphiaje, ar Vilniuje – tai nebuvo filosofinė nuostaba juslinių daiktų pasaulio akivaizdoje ar žmogaus tapimas atskirtu vienetu,

Aleksandras Macijauskas. Demonstracija Kaune, 2. 1967

nebepriklauso politinei bendruomenei. Nors jie gal ir šūkautų, kad jie turi „žmonių teises“, toks šūkavimas yra tik kurmio, norinčio ir toliau turėti „teisę“ gyventi ne laisvo žmogaus, bet barsuko urvinį gyvenimą, balsas.

Bet šio skatiko kita pusė yra samdytojų atsakomybė ir pareiga. Jei samdytojai atsisako kištis į „politinius“ reikalus, atsisako tuojau pat išmesti iš tarnybos savo samdinius, tokie samdytojai pradeda toleruoti kriminalizmą. Lietuvoje girdisi šnekos: „O kas gi yra be dėmės?“ Ką toks pasakymas reiškia iš esmės? Ką padarysi, nėra tokio tarnautojo, kuris nesusitepęs. Bet kokia dėmė, tokia kaip įstatymų sulaužymas, yra nusikaltimo ženklas. Ir jei samdytojai vėl tokius „dėmėtus“ paskiria į tarnybą, tai reiškia, kad rinkėjai yra atsakingi už tai, kad leido veikti kriminalinei valdžiai. Trumpai tariant, rinkėjai atsisako būti atsakingi ir tampa kurmių gyvenimo rėmėjais ir dalyviais. Ciniškai kalbant, „mano gerbiama visuomene, ar tu tikrai tokia kvaila?“ Ir čia kaip tik sulaukiame atsako: kada kandidatas, tikras nusikaltėlis ir net laikantis save ne Lietuvos piliečiu, ir teigiantis, kad lietuviai yra durneliai ir juos galima lengvai apmauti, yra išrenkamas į Seimą, į Europos Parlamentą, nes jis padalina po keletą skatikų „bobutėms“, mes matome, kad visuomenė, samdytojai sando tarnautoją, kuris viešai pareiškia, kad jis yra nusikaltėlis. Vadinasi, ši publika taip pat atsisako savo autonomijos, lygybės, susitapatina su priežastingumo bendruomenės reikalavimais ir gyvena be teisių, atsisako būti žmonėmis – grįžta į kurmių urvus.

Bet nepavydėkime tiems, kurie, susiaurinę politinę bendruomenę iki interesų kovos lauko, laimi, nes jie irgi atsisako autonomijos ir lygybės, atsisako visuotinio ir todėl – teisių ir, „nupirkę“ bendruo-

Kūrėjas mieste

Aldona Žemaitytė

Druskininkuose jau ruduo. Tiesiog akyse gelsta klevų lapai, saulės zuikučiais sublyksintys, kai pro debesį išlenda jos didenybė saulė. Parkuose žalias vejos kilimas vis labiau prisivelia geltonų ir rudų dėmių. Antai Muzikinio skulptūrų parko įėjimo arka, dar neseniai žėrėjusi įvairiaspalvių gėlių vainiku, jau tėra tik tuščią erdvę apjuosiantis lankas. Poilsiautojų mažėja tiesiog

Gedimino Mažinto „Gedimino Mažinto pilis“

akyse, o gatvėse retėja automobilių ir savaip dykinėjančių, niekur neskubančių praeivių. Tokiu metu išryškėja tai, ko nematei vasaros kaitros ar šiltų liūčių užpiltame kurorte. Ir tas tuštėjantis kurortas palieka laiko pamąstymui, koks visagalis viešpatis gali būti kūrėjas mieste. Ir tuo kūrėju gali būti ne tik menininkas, bet ir visuomenininkas, ir politikas, ir net verslininkas... Gintaras Žilys tai įrodė savo biografija, kuri atitinkamais jo gyvenimo tarpsniais pasipildė šiais titulais. Gintaras ir buvo mano gidas, keliaujant per rudenėjančius Druskininkų skulptūros parkus, kurių mieste yra mažiausiai trys, o jei geriau paieškotum, Druskininkų kurorte ir jo prieigose priskaičiuotum keliasdešimt skulptūrų. Taigi Druskininkai savo skulptūromis „nuneša“ ir sostinę Vilnių, ir Kauną beigi Panevėžį su Šiauliais, ir garsųjį Klaipėdos skulptūrų parką, sukurtą dar sovietmečiu.

Mūsų kelionėje per Druskininkų skulptūrų parkus rūpėjo apžiūrėti Žako Lipšico, garsaus pasaulinio masto skulptoriaus, garbei pavadintus

Atnaujintas „Dainavos“ korpusas Maironio gatvėje

gamtos kampelius. Mat Ž. Lipšicas gimė ir augo Druskininkuose, o namas, kuriame dailininkas gimė XIX a. pabaigoje, jau kaip „senoviškai“ modernus (architektūros prasme) viešbutis „Best Western“ atgimė XXI a. pradžioje. Savo tauriai mėlynų įėjimu ir tokios pat spalvos skoninga azūro tvorele jis primena brangią papuošalų dėžutę...

Dabar jau sunku atrinkti, kam pirmiausia kilo idėja surengti skulptorių simpoziumą ir sukurti skulptūras, skirtas Druskininkams. Greičiausiai panevėžiečiui Alfridui Pajuodžiui, priminus jam, kad Žakas Lipšicas buvo druskininkietis, ir 1998 metais panorusiam Druskininkuose surengti skulptorių simpoziumą. Bet Pajuodžio negalima laikyti Ž. Lipšico vardo skulptūrų parko prie „Dainavos“, VšĮ Valstybės ir savivaldybių tarnautojų mokymo centro, krikštateviu, nes jis... nepanoro su didžiuoju skulptorium dalytis garbe. A. Pajuodis dirbo drauge su kitais simpoziumo dalyviais – Dovydu Zundelovičium, Osvaldu Neniškiu, Jonu Šimonėliu. Išlaikių, galima sakyti, šimtamečių medžių (beržas, keltos pušys, klevas), papėdėje tuščią veją prieš pagrindinį „Dainavos“ korpusą per tris savaites užpildė santūrus ir į šią erdvę natūraliai įaugę skulptorių darbai. Ypač jaudinančiai – savo rimtimi ir monumentalium rūšiu – išpūdinga D. Zundelovičiaus „Stirnelė“, išrašyta hebrajiškais ir lietuviškais rašmenimis. Savo dvasia ji gal artimiausia Ž. Lipšico kūrybai, joje iškaltas tekstas kalba apie Laiką – laiką gimti ir mirti, sodinti ir rauti, juoktis ir verkti... Šiuo metu Dovydas gyvena už tūkstančių kilometrų nuo Lietuvos, bet jo dvasios dalelė amžiams liko Druskininkuose, šalia „Dainavos“, po aukštakamieniais medžiais, šalia amžinai žaliuojančių pušynų, Nemuno ir Ratnyčėlės.

Ir O. Neniškio „Banga“, ir J. Šimonėlio „Žiedas“, ir jau vėliau čia atsiradusi humoru dvelkianti Gedimino Mažinto „Gedimino Mažinto pilis“ – skulptūros, gimusios tuščioje erdvėje priešais „Dainavą“ – davė mintį bent pramečiui rengti skulptūros simpoziumus Ž. Lipšicui pagerbti. Tų simpoziumų krikštateiviai, vaizduotėje išvydę Žako Lipšico vardo skulptūrų parko viziją, buvo Gintaras Žilys ir Druskininkų savivaldybėje dirbęs skulptorius Antanas Balkė. Tačiau be VšĮ Valstybės ir savivaldybių tarnautojų mokymo centro „Dainava“ vadovo Zenono Streikaus pritarimo jiems būtų buvę nelengva įgyvendinti savo viziją. Gintaras, kaip kūrėjas, anuomet buvo metalo plastikos fanatikas. Bet ne mažiau fanatiškai jis atsidėjo visuomeniniam darbui ir Atgimimo laikų politikai.

Panevėžietis Gintaras Žilys, atsikėlęs į Druskininkus, išimylėjo šį miestą ir jam skyrė jaunatviškumu trykstančią savo energiją – dalyvavo ne tik druskininkiečių menininkų sąjūdyje, bet ir miesto valdymo politikoje, buvo net dviejų kadencijų miesto tarybos narys. Tada dar nebuvo atslūgęs Sąjūdžio idėjų įkarštis... Psichologas Zenonas Streikus, pirmosios kadencijos Nepriklausomoje Lietuvoje (1990–1995) Druskininkų miesto tarybos pirmininkas, 1996 metais paskirtas VšĮ Valstybės ir savivaldybių tarnautojų mokymo centro „Dainava“ direktoriumi, kaip rehta giliai suvokia ir jaučia gamtos grožio bei meno svarbą žmonių dvasinei ir fizinei sveikatai. Z. Streikus natūraliai įsiliejo į visuomeninių organizacijų „Žako Lipšico vardo skulptūrų parkas“ bei „Poetinis Druskininkų ruduo“ visuomeninę-mėninę veiklą.

Čia padarysiu trum-

Osvaldo Neniškio „Banga“. 1998

Dovydo Zundelovičiaus „Stirnelė“. 1998

Aldonos Žemaitytės nuotraukos

pą ekskursą į „Dainavą“. Seni mediniai „Dainavos“ korpusai Atgimimo metais buvo jau apsepe, nes dar sovietmečiu jos, kaip Ministrų Tarybos sanatorijos, statusą atėmė anuomet pati prašmatniausia Druskininkuose „Lietuvos“ sanatorija. Z. Streikaus vadovavimo laikotarpiu „Dainava“ atgimė naujam gyvenimui ne tik vidiniu, giluminiu, darbo turiniu, bet ir išore. Tapęs naujosios „Dainavos“ vadovu, Z. Streikus pratęsė senąsias kultūrines sanatorijos tradicijas ir sukūrė naujas. Jo vadovavimo metais „Dainava“ tapo ne tik gydymo-reabilitacijos įstaiga, bet ir, kaip jau minėjau, mokomuoju centru valstybės ir savivaldybių tarnautojams. Čia vyksta intensyvus mokslinis-praktinis ir meninis gyvenimas. Dažnos mokslinės ir populiariojo švietimo konferencijos rengiamos keliose „Dainavos“ salėse, pavadintose poetiškais mitologinės Lietuvos vardais: Saulės, Mėnulio, Perkūno, Ledos ir t. t.

Pagarbiai saugoma didžiulė, per du aukštus, Angelinos Banytės freska etnografiniais motyvais. Freską jau verkiant reiktų restauruoti, bet Klaipėdoje gyvenančią jos autorę sunku prisikviesti į kitą Lietuvos pakraštį. „Dainava“ pastoviai bendrauja su kauniečiais tapytojais, su menininkais iš Lenkijos. Svetingas „Dainavos“ vadovas reguliariai organizuoja tapytojų plenerus, muzikinius koncertus, kurių klausytojai būna ne tik sanatorijos darbuotojai ir pacientai, bet ir miesto gyventojai. Na, o apie Poetinį Druskininkų rudens, kuris organizuojamas kasmet spalio pradžioje, liudija ne tik įvairūs renginiai mieste, bet ir kavinė „Širdelė“ (nuostabu pamatyti jaukią „Širdelės“ iškabą, kai žinai, kad netoli esė stūkso gremėzdiška, sniegu širdį stingdanti „Snow arena“).

Į „Širdelę“ smagu užsukti bet kuriuo metų laiku, bet per Poetinį rudens ji dūzgia poetais ir poetėmis lyg bičių avilys, pritvinkęs jausmingų eilėraš-

Nukelta į 8 psl.

Turtinga pasienio miestelio Kybartų istorija – knygoje

Algis Vaškevičius

„Kybartai. Lieponos-Širvintos parubežės vietovaldų istorinė apybraiža“ – taip pavadinta knyga neseniai išleista Lietuvoje. Tai išsami ir labai įdomi šio pasienio miestelio, kažkada žymėjusio Lietuvos ir Mažosios Lietuvos, Prūsijos, o dabar – Lietuvos ir Rusijos Federacijos Karaliaučiaus srities sieną, istorija. Istorija, kurią ketverius metus rinko ir rašė kraštotyrininkas, inžinierius Albinas Vaitkevičius.

„Turėjau reikalų Mokslų Akademijos bibliotekoje Vilniuje, ir ten lankantis kilo idėja pasidomėti gimtąja Suvalkija, pasižiūrėti, kas ir kaip apie ją rašoma. Radau daugybę Šakių apskrities kraštotyrininkų darbų, tačiau apie Vilkaviškio apskritį nebuvo nieko, išskyrus nedidelę knygėlę apie Kybartus. Nutariau, kad reikia imtis šito darbo, mane labai skatino ir palaikė Pasaulio kybartiečių draugijos nariai. Daug su jais kalbėjausi, tariausi ir kruopelė po kruopelės rinkau medžiagą knygai“, – pasakojo autorius.

Nemažai medžiagos šiai solidžiai 336 puslapių knygai kraštotyrininkas rado Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskii bibliotekoje, taip pat Centriniam valstybės archyve Vilniuje ir Marijampolės archyve, jis taip pat rėmėsi įvairiais dokumentais, enciklopedijomis, straipsniais spaudoje, kraštotyrininkų darbais. „Gal mano pateiktas literatūros sąrašas ir ilgokas, bet ten stengiausi paminėti visus šaltinius“, – sakė autorius, turėdamas galvoje net 11 knygos puslapių užimančių literatūros ir šaltinių sąrašą.

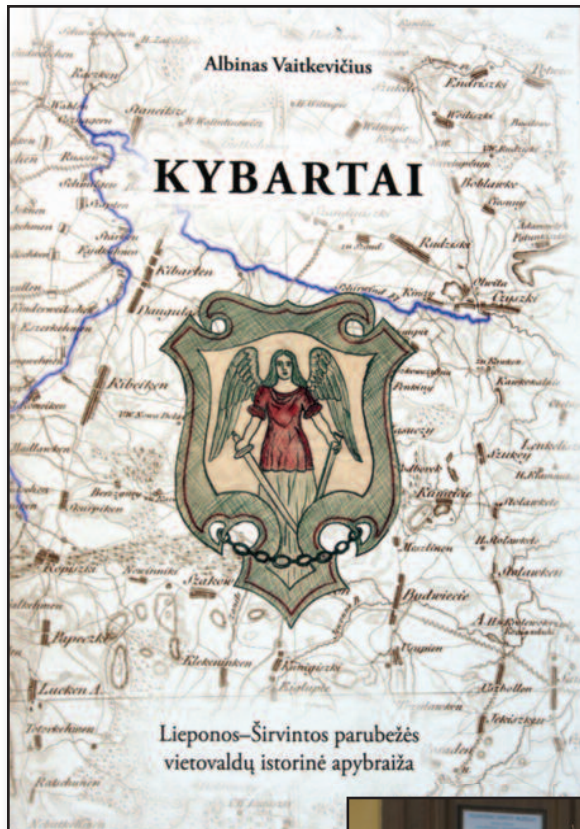
Galvodamas, kaip sudėti ir sugrupuoti visus istorijos faktus, autorius pasirinko įdomų būdą – iš vienos pusės jis pateikė miestelio istoriją nuo pat karalienės Bonos valdymo laikų XVI amžiaus pabaigoje, o iš kitos pusės jis išdėstė visas buvusias Kybartų vietovaldas – kaimą, posadą, gminą, apskritį, rajoną. Knygoje yra pateikiama ir Kybartuose veikusių valstybinių, privačių bei visuomeninių organizacijų veiklos apžvalga.

A.Vaitkevičius gimė netoli Vištyčio 1928 metais, buvo dar vaikas, kai su tėvais atsikraustė į Bajorų kaimą Kybartų valsčiuje. Įgijęs inžinieriaus elektromechaniko specialybę, jis dirbo „Minties“ leidyklos Techninės literatūros redakcijoje, vėliau – Liaudies ūkio planavimo ir ekonomikos mokslinio tyrimo institute, buvo vienas iš tų, kurie kūrė Lietuvos muitinę. Tik išėjęs į pensiją, jis atrado daugiau laiko Kybartams ir ėmėsi šios knygos.

Leidinį iliustruoja apie 250 nuotraukų. Dalis jų – istorinės, archyvinės ir retai kam matytos, dalis – iš šių dienų. Autorius panaudojo atvirukus, kurie buvo išleisti prieš Pirmąjį pasaulinį karą Eitkūnuose, taip pat kelis tarpukario albumus. Knygoje – nemažai lentelių, schemų, įvairių dokumentų.

Kybartai davė Lietuvai nemažai žymių žmonių. Čia gimė rašytojas, dramaturgas ir žurnalistas Algirdas Landsbergis (1924–2004), 1949-aisiais atvykęs į JAV, dirbęs „Amerikos balso“ ir „Laisvosios Europos“ radijuje. Kybartai yra ir žinomos Lietuvos operos solistės Gražinos Apanavičiūtės gimtinė. Šiame pasienio miestelyje yra gimęs ir pasaulinio garso žydų kilmės dailininkas Isakas Levitanas (1860–1900), ypač išgarsėjęs savo nutapymais Rusijos peizažais.

Čia gimė ir garsi Lenkijos etnografė, Torunės Mikolajaus Koperniko universiteto profesorė, buvusi Torunės etnografijos muziejaus direktorė Maria Znamierowska-Prufferowa (1898–1990), kurios knyga „Vilnius, miestas arčiausia širdies“ buvo išleista Lietuvoje 2009 metais. Kybartai – ir lenkų kompozitoriaus, dirigento ir pedagogo Emilio Mlynarskio (1870–1935) gimtinė. Jis – artimas Lietuvos lakštingala vadintos dainininkės Beatricės Grincevičiūtės (1911–1988) giminaitis, turėjęs didelę įtaką dainininkės karjerai.

Kybartai yra ir ilgamečio žurnalisto, daug dešimtmečių „Draugui“ ir kitiems lietuvių leidiniams Amerikoje bei Kanadoje rašančio, Cicero mieste gyvenančio Edvardo Šulaičio gimtinė. Naująją knygą su jos autoriaus autografu žurnalistas jau gavo iš Lietuvos. E. Šulaitis – A.Vaitkevičiaus bendraamžis, abu kitamet minės 85-erių metų jubiliejų, abu kartu jie yra mokęsi ir sėdėję viename suole pirmoje klasėje 1935 metais.

„Kybartai daugeliui įdomūs ir dėl to, kad jie 1940–1941 metais tapo Pirmosios Respublikos laikinąja sostine, čia paskutines savo valandas Lietuvoje prieš pasitraukdamas iš jos į Vakarus praleido prezidentas Antanas Smetona. Ta epopėja yra detaliai aprašyta, Amerikoje apie Smetonos pasitraukimą net buvo išleista knyga. Apie tas dienas yra sukurta labai daug įvairių mitų ir net klostyčių“, – teigė knygos autorius.

Vienas tokių mitų, pasakojančių apie Prezi-

mento pasitraukimą per Lieponos upelį – kad A. Smetonai atėjus prie dvi valstybes skyrusio upelio, kažkas iš vietinių žmonių pasakė, jog prezidentui nederėtų bristi per upelį, iš kažkur greitai atnešė kluono duris, jas padėjo ant seklaus upelio krantų ir tada A. Smetona su lydinčiais asmenimis perėjo į Vokietijos pusę. A. Vaitkevičius sakė, kad yra net padirbtų nuotraukų, kurios vaizduoja per Lieponą vedamą prezidentą.

„Man pačiam buvo labai įdomu, kodėl Kybartus atvykęs prezidentas, beveik valandą praleidęs geležinkelio stotyje, nevažiavo pas miesto burmistrą, o apsistojo pas gimnazijos direktorių? Po pokalbių su istorikais man paaiškėjo, kad A. Smetona buvo opozicijoje prieš Kybartų burmistrą Juozą Prapuolenį dėl jo sūnaus Leono, būsimo 1941 metų birželio sukilimo vadovo veiklos, dėl to taip pasielgė“, – aiškino knygos autorius.

Leidinyje „Kybartai“ jis išsamiai dokumentiniu stiliumi aprašo paskutines A. Smetonos valandas Lietuvoje, 1940 metų birželio 15 d. praleistas Kybartuose, taip pat ir jo pasitraukimą per Lieponos upelį. „Apie 24 val. Prezidentas ir jį lydintieji – adjutantas pulk. lttn. S. Žukaitis, saugumo pareigūnai M. Adomavičius ir A. Čiuoderis padėjo jo vedliams už

didžiulę paslaugą, atsisveikino su jais ir, nusiavę batus ir nusimovę kojines, perbrido per siaurą ir negilią Lieponą. Kitoje pusėje vėl apsiavę, jie nužingsniavo Eitkūnų link“, – cituoja knygos autorius 1940 metų dokumentų leidinį „Lietuvos aneksija“, išleistą 1990-aisiais.

Įdomus knygoje ir paskutinis skyrius „Trečiojoje nepriklausomos Lietuvos Respublikoje (1990 03 11 – 2012 06 15)“, kuriame rašoma jau apie dabartinių Kybartų ūkinį gyvenimą, švietimą, sveikatos priežiūrą, įvairius visuomeninius judėjimus, taip pat Kybartų katalikų parapiją ir kitų

konfesijų bendruomenes, pateikiama informacija apie seniūniją, nemažai rašoma apie valstybės sienos apsaugą, muitinės veiklą.

Aktyviai veikianti Pasaulio kybartiečių draugija, kuriai dabar vadovauja daug metų Jungtinės Amerikos Valstijose praleidęs ir į Lietuvą sugrįžęs Leonas Narbutis, planuoja naujus darbus. Draugijos nariai siekia, kad miestelis turėtų savo muziejų, kur būtų kaupiama jo istorija, įvairūs rodiniai, medžiaga apie garsius kraštiečius. □

Knygos autorius Albinas Vaitkevičius ir Pasaulio kybartiečių draugijos pirmininkas Leonas Narbutis.

A. Vaškevičiaus nuotr.

GINTARAS BLEIZGYS EILĖRAŠČIAI

Irmanto Gelūno nuotr.

SODAS

tegu žydi viskas dar keletą
akimirkų – – – visatos sodas

varvantys žvaigždynų žiedai

daugybės jų jau nebėra
kuriuos dar matai žiedai kuriais
grožiesi išplėšyti – – žydinčios
draiskanos

daugybės dalykų kuriuos
dar matai jau nebėra likęs tik
pėdsakas būtent todėl niekada
negalima pasikliaut akimis

kur bepastatysi

koją ką beištarsi kur benumirsi
vien žydinčios žvaigždės kurios
sudegė prieš tūkstančius metų
ir nors vis dar sklinda šviesa bet

tai tik prieblanda sodas

pilnas draiskanų šmėklų
išnara kurią
gyvybė nusimetė ir kol eisi gyvent
už to ką matai
už atsiminimų

apsidairyk dar keletą
akimirkų pasižiūrėk šypsokis nes juk
jauti jau kaip traukia kaip tempia kita
gravitacija – – –

JONOS ATGAILOS EILĖRAŠTIS I

*Jis išbuvo žuvies pilve tris dienas ir
tris naktis. Tada Jona iš žuvies pilvo
meldėsi Viešpačiui, savo Dievui. (JON 2,2)*

tris dienas aš tylėjau Dieve

ir dar kelis tūkstančius metų
žmonės stebėsis ir pasakos
koks užsispyręs buvo jona
kaip priešinosi kaip neklausė Tavęs
kaip žuvies pilve tris dienas ištylėjo
bet

tos trys dienos praėjo ne tik dėl mano užsispyrimo
trys nesiliaujančio beviltiškumo dienos
kai nemačiau jokios prošvaistės jokios galimybės
bijoju net šauktis Tavęs

trečią dieną Tu pats įdėjai žodžius į sustingusias
mano lūpas pažadinai mane nušvitau:
„Aš šaukiausi Viešpaties savo varguose, ir
Jis išklausė manęs. Kai iš mirusiųjų buveinės
pilvo šaukiau, Tu išgirdai mano balsą“ o iš
tikrųjų juk tai aš išgirdau Tave

Dieve įdėk man ausis kai žengsiu į požemius
žengsiu pats iš savęs leisk išgirst
Tavo balsą ir Tau įsakius žuvis
pasaulis tegu išvemias mane
iš šito kūno

JONOS ATGAILOS EILĖRAŠTIS III

tada artinasi didelis vėjas
jis yra ne šito pasaulio
materija trupa kaip smėlis
molekulės ir net atomai skaidosi

bet siela sudaryta ne iš atomų
ne iš molekulių ne medžių ne jūros
neturiu su kuo palyginti sielos
kai šitaip kalbu kai noriu papasakoti

Dieve
kai Tu juokiesi kad man nepavyksta – –

kai bangos
šiaušiasi kai
tavo angelas lipa į laivą kai mane
žadina meta į jūrą – – aš drąsiai

ėjau į žuvies pilvą

žengiau per bortą į pražūtį
nes bijantis vis tiek negyvena
nes mano
siela

yra daug daugiau negu jūra ar vėjas
ar bet kuris žodis bet kuris daiktas kurį
tik galėčiau įvardinti – – Dievas

kvatojasi
kai noriu su kuo nors palyginti sielą
palygint tą galią kvatoja ir liepia

lipt lauk

žinok sako

jeigu nori kalbėt apie sielą tai neturi
jokios atramos šiam pasauly jokio
pavyzdžio
nieko

turi išeiti
ir šėlstanti
jūra negali tavęs išgąsdinti

NEBAIGTAS SONETAS

kodėl sniegas o juoda per grindinį
kodėl lapė sulojo per sapną
kai taip tyliai sakau – ar Jis girdi
užrašau – ir su šypsena perbraukiu

vienas kirtis – ir jau esu gimęs
antras kirtis – ir eina gyvenimas
aš kertu ir nugriūnu ir kirmėlės
ir vėl kaunuosi – ieškau – ir kaunuosi

o rašyti nė vienas nemokam
nesam savo likimo kalviai
mane kalė per visą gyvenimą

pjaustė lupo skaptavo dorojo
ir laiko nebuvo – nespėjau
soneto išdailinti

KRŪMAS IR SIELA

susitikau krūmą kuris
niekur nebegalėjo eiti

ir aš sakau broli
negaliu pajudėt negaliu
išraut šaknų iš materijos
– – – niekaip

Eilėraščiai iš knygos:
Gintaras Bleizgys. Sodas. – Vilnius,
Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2012

Rainių žudynės ir 1941 m. sukilimas (III)

Audronė Viktorija Škiudaitė

Tęsinys. Pradžia 2012 m. rugsėjo 22 d. „Kultūroje“

Kaltinimai luokiškiams, kuriais remiantis jie buvo suimti

Nutarimus suimti paprastai pildė A. Grušo jau minėtas žiaurusis Galkinas, NKGB vyr. operatyvinis įgaliotinis Telšiuose, valstybės saugumo seržantas; suėmimus dažniausiai tvirtindavo Petras Raslanas, NKGB Telšių skyriaus viršininkas. Nutarimuose suimti Luokės valsčiaus gyventojus naudotasi liudininkų Prano Zubo (pagal toje pačioje byloje esančią NKVD medžiagą, 1942 m. partizanų nušautas), Zubienės, Vilčinsko, Luokės apylinkės įgaliotinio (milicininko) Bulio parodymais. Šie arba patys ką nors girdėjo sukilėlius kalbant, o dažniausiai neva girdėjo iš kitų, bet tų kitų pavardės nenurodomos.

Pirmiausia trafaretiškai įvardijama, kad kaltinamasis yra kontrrevoliucinės organizacijos narys (atkreipiame skaitytojų dėmesį, kad čia naudojama enkavėdistų terminologija). Pvz., seržantas Galkinas „rado“, kad Antanas Tuma, g. 1900 m., iš Gudiškių k., Luokės valsčiaus, kilęs iš valstiečių-buožės šeimos, lietuvis, SSRS pilietis, raštingas, vedęs, šaulių organizacijos narys, yra kontrrevoliucinės pagrindinės sukilėlių organizacijos, veikiančios Telšių apskrityje ir keliančios sau uždavinį ginkluoto sukilimo būdu nuversti sovietų valdžią, narys. Pagrindas suimti: „Tumos Antano bute Gudiškių kaime ne kartą vyko nelegalūs kontrrevoliucinės organizacijos narių susirinkimai, kuriuose dalyvavo Rimeikis, Kirlys, Tilis, Venckus, Tarutis, Taraška ir kiti, kur buvo svarstomi kovos su Sovietų valdžia klausimai“.

Kontrrevoliucine veikla kaltintam Justinui Petkevičiui, 1912 m. gimusiam ir gyvenančiam Luokėje, raštingam, nepartiniam, buvusiam policininkui, lietuviui, buvusiam šaulių organizacijos vadovui, rasti tokie įkalčiai: „1940 m. gruodyje organizacijos dalyvis Viktoravičius pasakojo, kad vienas iš aktyvių kontrrevoliucinės organizacijos narių yra buvęs policininkas Petkevičius. Tuo pat metu Petkevičius įvardijo dar 6 kontrrevoliucinės organizacijos narius. Apylinkės įgaliotinis Bulis vasario 1941 m. 24 d. pranešė, kad Petkevičius Dambrausko namuose rodė šaunamąjį ginklą – šautuvą Kaziui Grušui ir Stasiuliui. Vasario mėn. kontrrevoliucinės organizacijos vadas Venckus buvo iškviestas į Telšių karinį komisariatą, o kontrrevoliucinės organizacijos nariai galvojo, kad Venckus iškviestas į NKGB. Petkevičius ir Kazys Grušas visą naktį vaikščiojo po Luokės miestelį laukdami Venckaus grįžimo. Ryšium su tuo Petkevičius sakė, kad „jeigu Venckų areštuos, mes liksime kaip be rankų“. (Beje, kaltinimuose K. Grušui tie žodžiai įdedami į jo lūpas.)

Jau paminėtam Kaziui Grušui, gimusiam 1911 m. Juciuose, ir ten, tėvo ūkyje, gyvenančiam, kilusiam iš valstiečių-buožių, raštingam, buvusiam šaulių organizacijos vadui, kontrrevoliucinės organizacijos nariui, pateikti tokie kaltinimai: „1940 m. gruodžio mėn. kontrrevoliucinės organizacijos narys Viktoravičius Juozas pareiškė (kažkam, matyt, patikimam, gal net sukilimo dalyviui, kurio pavardė nenurodoma. – A. V. Š.), kad jų organizacijoje vienas iš aktyvių žmonių yra Kazys Grušas iš Jucių, šaulys. Luokės apylinkės įgaliotinis Bulis savo vasario pareiškinge pranešė, jog jam iš Luokės gyventojų Vasilevičiaus žinoma, kad Kazys Grušas kartu su Petkevičium ir Stasiuliu Dambrausko name apžiūrino šautuvą. ...Yra duomenų, kad Grušas turi ginklą. 1941 m. balandį Luokės mieste lyje sutikęs (kažką. – A. V. Š.) ginklų klausimu pa-

reiškė, kad organizacija turi 6 kulkosvaidžius, šautuvų ir patronų. Ginklai pristatomi iš Kauno, atveža karininkas, kuris instruktuoja“.

Nutarime areštuoti Liudą Bielskį iš Kaunatavos Pranas Zubas liudija, kad jis yra kontrrevoliucinės organizacijos narys, o Zubienė parodė, kad „Bielskis kartu su Vitkum Rumbučio daržinėje apžiūrino kovinį šautuvą. Bielskis išpėjo Rumbutį, kad pastarasis kvailai daro laikydamas šautuvą namie. „O aš savo ginklo namie nelaikau ir jeigu pas mane darys kratą, tai ginklo neras“. Tolesnė kalba ėjo apie išskirtinai kontrrevoliucinį darbą“... Vilčinskas pareiškė, kad „Bielskis vedė agitaciją prieš rinkimus į SSRS Aukščiausiąją Tarybą, ragino boikotuoti“.

Juozas Viktoravičius, kuris yra įvardijamas kaip kontrrevoliucinės organizacijos narys, esą turėjo ginklą, pokalbyje yra sakęs, kad ypač kontrrevoliucinėje organizacijoje išsiskiria Lietuvos kariuomenės majoras Opulskis, kuris vadovauja organizacijai. Pastarasis Viktoravičiui sakęs, kad

Akimirka iš Lietuvos Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos kilnojamosios parodos „Rainių tragedija: atmintis gyva“ istorinėje Lietuvos Respublikos prezidentūroje

„šiuo metu yra laikas sukilti pats palankiausias, nes Lietuvoje yra vokiečių armijos, kuri prižiūri repatriaciją“. Viktoravičiaus slapyvardis buvęs „Jucai“. Viktoravičius Juozas yra sakęs, kad aktyvus organizacijos narys yra ir jo brolis Antanas. Visa Viktoravičių šeima demonstratyviai atsiskiusi balsuoti SSRS AT rinkimuose.

Antanas Rimeikis, g. 1894 m., iš Maluvėnų (kitoje vietoje – iš Mataičių), valstietis, turintis 6 ha žemės, kaltinamas vedęs agitaciją prieš sovietų valdžią, giria Vokietiją. „Sakė, kad sovietų valdžios greitai nebus. Jeigu kas, mes pabėgsim į Vokietiją, su kuria labai geri ryšiai. Laiškus gauname reguliariai. Vasarį važiavo pas draugą Šilinską Tadeušą ir grįždamas rodė, kad iš Šilinsko gavo pistoletą „Parabel“ su 3 patronais. Tuo metu jis sakė, kad Luokėj veikia 20 žmonių pagrindinė organizacija, kuri kovos su Sovietų valdžia. „Mums reikia ginklų, nors mes jų turim, jeigu reikės, bus ir kulkosvaidžių“. Jis sakė, kad jo sūnus taip pat organizacijos narys, kuris atvyksta ir duoda nurodymus. Jeigu reikės, atveš ir ginklų“.

Juozas Kirlys, g. 1883 m., Pašatrijos kaimo, 210 ha žemės buvęs savininkas, dvarininkas. Nutarime areštuoti rašoma, kad yra kontrrevoliucinės organizacijos narys, buvęs tautininkų vadas Luokės valsčiuje, turi artimų ryšių su Smetona, kuris yra jo vieno sūnaus krikštėvis. (Kaip šiandien tvirtina Kirlio sūnus Matas, šeimos artimi ryšiai su prezidentu A. Smetona „liudininkų“ buvo sugalvoti. Nors prezidentas iš tiesų vieną kartą lankėsi jų namuose, ir tai buvo šventės ant Šatrijos kalno metu, bet jis nebuvo Kirlio vaikų krikštėvis. – A. V. Š.) Turi du brolius, kurių vienas – buvęs Lietuvos Generalinio štabo 2 skyriaus viršininkas, kitas – kunigas. Viktoravičius sakęs, kad Kirlys organizaciją remias materialiai. Kovo mėn. jo namuose vyko susirinkimas, kur dalyvavo vokiečiai Peteraitis ir Rimeikis Antanas; tą mėnesį vyko ir kitas susirinkimas, kur dalyvavo 3 kunigai ir A. Rimeikis.

Enkavėdistų nutarimuose areštuoti cituojami neįvardinti liudininkai, kurie perduoda neva pačių sukilėlių pasakytus žodžius. Kadangi kažką panašaus galima išskaityti ir pačių sukilėlių tardymų medžiagoje, galima įtarti, kad liudija buvę sukilėliai, gal atsimetę, gal pašalinti kaip nepateisinę vilčių. Pvz., buvo apklausta keletas tokių, kurie prisipažįsta buvę „belopartizanai“, bet sakosi atleisti iš partizanų būrio; vienas iš tokių „liudininkų“ partizanų buvęs iškratytas, matyt, partizanų vardu padaręs ką nors nepriderančio. Pašalintieji galėjo įduoti buvusius bendražygius iš keršto. Ypač tokių „liudininkų“ buvo nemažai surinkta po karo, ieškant Adolfo Grušo kalčių, kurias po Stalino mirties atmetė netgi sovietiniai prokurorai. Ir apskritai kaltinimai dažniausiai yra abstraktūs ir niekuo neparemti arba melagingi. Kai kuriuos liudininkus meluojant nutveria patys tardytojai. Pvz., Adomas Vaišvila, g. 1902 m., buvęs Viekšnelių apylinkės pirmininkas ir buvęs sukilėlių-partizanų suimtas, jau po karo apklausiamas sako, kad Adolfas Grušas suėmė Aleksą Vaigauską iš Jucių, „kurį partizanai nušovė“. Tardytojas perklausia: ar ko nors nepainioji? Vėliau apklausiamą sovietinio aktyvisto žmona Marija Vaigauskienė sako, kad jos vyrą suėmė ne A. Grušas.

O gal visa tai, kas yra tų liudininkų parodymuose, melas ir išsigalvojimai? Atrodo, kad ne viskas. Yra pačių suimtųjų tardymo medžiaga. Nors kankinimais ištraukta medžiaga irgi gali būti melaginga – žmogus gali prisipažinti viską, ko nori kankintojas, kad tik greičiau tas pragaras baigtųsi, bet pasikartojantys dalykai kitų tardymuose rodo tikrai vykusius dalykus.

Štai nutarime areštuoti Kaunatavos pradinės mokyklos mokytoją Stasį Kaupą, g. 1900 m., sakoma, kad jis buvęs tautininkų organizacijos Kaunatavoje vadovas, šaulių, Jaunosios Lietuvos organizacijos, skautų organizacijos ir kt. narys. Arešto orderyje rašoma, kad Vilčinskas praneša, jog mokykloje vyksta nelegalūs susirinkimai, kur dalyvauja Kaupas, Kaunatavos kunigas, Rumbutis ir kiti. Per tardymus Rumbutis, Bielskis ir Kaupas iš tiesų pripažįsta, kad jie sudarė trijulę, mat Luokės valsčiaus sukilėliai savo struktūrą grindė būtent trijų narių grupele.

Apie Kaupą liudija ir Zubienė, kuri sako kovo 24 d. girdėjusi iš Rumbučio, kad Kaupas yra kontrrevoliucinės organizacijos narys, „jie rengiasi išvalyti Lietuvą nuo komunistų“.

Dar vienas reikšmingas įkaltis buvo raštelis, rastas pas Kostą Bielskį. Akistatoje gegužės 27 d. K. Bielskis sako, kad raštelis, kurį rašė Kaupas, buvo skirtas Skrinskui į Marijampolę, iš kur į Kaunatavą eidavo ginklai.

Pranui Stasiuliui, g. 1903 m., iš Barvydžių, liudininkas priskiria tokius žodžius: „Mes daugiau taip gyventi negalim, mes dirbam, tęsiame, ginklų mes turime ir tikimės, kad ginklai mums padės“. Milicininkas vasario 24 d. pareiškime rašo, kad Stasiulis – buvęs šaulių vadas. Be to ginklo žiūrėjimo Dambrausko namuose vasario 21 d. jam prikišami ryšiai su Venckumi, Taraška, Račkausku, Rimeikiu. Balandžio mėn. Kazys Grušas sakęs, kad aktyvūs organizacijos nariai yra Stasiulis, Viktoravičius ir kad organizacijoje yra 6 kulkosvaidžiai ir kovinių šautuvų. Nors, kaip rodo Ypatingajame archyve saugoma V. Opulskio byla, ginklų arsenalo enkavėdistai nerado, bet ginklų Luokėje buvo. Dar daugiau, Kaunatava galėjo būti netgi tam tikra prasme ginklų persiuntimo punktas. „Oho, apie Kaunatavą mama sakydavo, kad ten tai jau buvo...“, – sako luokiškė Birutė Jocytė-Garškienė.

Tęsinys kitame numeryje

Kryžkelėje

Atkelta iš 3 psl.

bet staiga pasirodę fenomenai, keliantys filosofinių siaubą: štai tu, štai aš, jis ir ji, esame atsakingi už savo veiksmus kaip pirmąpradžius ir besąlyginius, kaip neturinčius priežasčių, kaip suigeneris, kaip absoliučiai mano, tavo, jos ir jo. Tarsi būtume tik gimę, nuogi, be jokių bendruomenės drabužių, be jokios valdžios paramos ar užtikrinto pragyvenimo, be jokios dievybių pagalbos, be aiškiaregių nuorodų į ateities ženklus, net be aiškios ateities, bet vis tik patikėję savo žmogišku vertingumu ir, net suvokdami žmogišką klaidingumą, kuriame neregėtus ir siaubingus fenomenus: visų autonomiją, lygybę, teises ir ypač atsakomybę. Visos buvusios tiesos, dievybių nuostatos, neklaidingos „moksliškos ideologijos“ tampa paženklintos klaustuku.

Mes turime surasti tiesas ir teisingumą ir drįsti visa, ką suradome, pakeisti. Juk tik autonomiškas žmogus gali būti atsakingas iki tokios ribos, kad pats laisvai pripažįsta savo klaidas ir stengiasi jas ištaisyti. Nepriklausomos Lietuvos kūrėjai, kaip ir kiti autonomijos ir atsakomybės fenomenų kūrėjai, turėjo išgyventi tą siaubingą staigmeną: štai čia stoviu ir kitaip nebegaliu. Tą akimirką nukrenta visi pančiai ir grandinės, ir žmogus tampa tu, kas jis yra iš esmės: autonomiškas, subrendęs ir atsakingas, nebegalintis teigti, kad kiti yra kalti, atsakingi už jo gyvenimą ir jo klaidas. Toks žmogus tampa Vakarų civilizacijos piliečiu. Staiga iškyla reikalavimas subręsti, suaugti, nes šią akimirką žmogus atsiranda krizės padėtyje, kelių išsiskyrimo: visa, kas galiojo, visas pasaulis, kuris žmogų globojo, valdė, davė prasmę, tikslus ir tapatybę, visą juslinį patvirtinimą, tampa paženklintas klaustuku.

Su Sąjūdžiu Lietuva išsivaduoja iš „Bizantijos“, iš visažinančių valdovų, visą ateitį reginčių mokslinių šamanų, turinčių amžiną ir nekintančią tiesą ir teisingumą, ir vėl tampa vakarietiška. Žmogus vėl tampa žmogumi: klystantis, bet atviras kitiems ir savo paties kritikai – drįstantis pasikeisti ir reikalaujantis, kad bet kokių „išminčių“, pranašesniųjų teiginiai būtų pateisinami. Šiandien lietuvis stovi kryžkelėje: ar grįžti į kurmio urvą, ar gyventi kaip subrendusiam žmogui. □

Algis Mickūnas – Ohio University profesorius, lietuvių išeivijos filosofas, fenomenologas, Lietuvos mokslų akademijos narys, Klaipėdos ir Vilniaus universitetų garbės daktaras.

Kūrėjas mieste

Atkelta iš 4 psl.

čių, komiškų situacijų, į kurias pakliūva atsipalaidavę žodžio menininkai. Čia skaitomos eilės, vyksta diskusijos, juokaujama ir puotaujama prie kavos puodelio ir taurelės brendžio. Visa tai įamžinta ant „Širdelės“ sienų, daugiausia Gintaro Žilio fotografijose, išdėliotose mozaikos principu. Taigi „Širdelė“ smarkiai skiriasi nuo kitų miesto kavinių ar restoranų. Ji žavi savo išoriniu ir vidiniu autentiškumu kaip iš savęs šilumą spinduliuojantis gyvas organizmas. „Dainavos“ teritorija jauki ne tik kompaktišku skulptūrų parku, bet ir architektūros, gamtos ir žmonių buvimo toje erdvėje vietoje.

Manau, kad „Dainavos“ ir jos vadovo sėkmingas bendradarbiavimas su menininkais paskatino energingą „Draugystės“ sanatorijos šeiminkę Violetą Kaubrienę sekti kolegos Zenono Streikaus pavyzdžiu. Tiltelis per Ratnyčėlę ties jos išliejimu į Nemuną sujungė dvasinę prasmę giminingas teritorijas. Dar vienas tiltelis buvo magiškas Žako Lipšico vardas. Bet ir čia neapsieita be Gintaro Žilio ir Antano Balkės tandemų. Apie tai – jau kitame „Druskininkų naujienų“ numeryje. □

Kultūros kronika

2012 09 29 Vilniuje prasidėjo tarptautinis Vilniaus teatro festivalis „Sirenos“. Šiemet žiūrovams siūlomi devyni spektakliai. Nacionalinis dramos teatras parodys du darbus – Oskaro Koršunovo režisuotą „Išvarmą“ pagal M. Ivaškevičiaus pjesę ir Yanos Ross režisuotą suomių dramaturgo M. Myllyaho pjesę „Chaosas“. Oskaro Koršunovo/Vilniaus miesto teatras pateiks tris darbus – O. Koršunovo „Miraną“ pagal W. Shakespeare'o „Audrą“, A. Areimos „Julijų Cezarį“ ir O. Koršunovo „Dugne“ pagal M. Gorkio pjesę. „Lėlės“ teatre bus galima išvysti režisieriaus Gintaro Varno ir dailininkės Julijos Skuratovos spektaklį „Teiresijo krūtys“ pagal G. Apolinaire'o pjesę. Aukšės Petrulienės Psilikono teatras parodys premjerą – „Išplėšk sielą“ pagal Oscarą Wilde'o pasaką. Dar minėtinas Vido Bareikio spektaklis – provokacija „Mr. Fluxus, arba Šarlatanai?“. Užsienio svečių programą sudaro M. Shroderio spektaklis „Apie gyvenimo trumpumą“, R. Garcios „Mirtis ir reinkarnacija į kaubojų“ ir R. Castelluci „Apie Dievo sūnaus veido koncepciją“. Po spektaklių vyks susitikimai su režisieriais.

2012 09 10 – 09 29 Vilniaus galerijoje „Meno niša“ vyko emalio meno paroda. Galerija, minėdama dešimties metų sukaktį, surengė „Tarptautinį emalio meno simpoziumą Vilnius 2012“, kuriame subūrė emalio meno dailininkus ir ilgamečius galerijos partnerius iš Latvijos, Rusijos, Ispanijos, Gruzijos, Venesuelos, Šveicarijos ir Lietuvos. Simpoziumo programą sudarė kūrybinės emalio meno dirbtuvės, paskaitos bei emalio meno kūrinių paroda „800° C“. Ekspozicijoje – trisdešimties autorių kūriniai, sukurti iki simpoziumo. Vėliau ekspozicija papildyta kūrybinių dirbtuvių metu sukurtais naujais darbais.

2012 09 26 – 2012 10 13 Vilniuje, „Arkos“ galerijoje, atidaryta dailininkės Gražinos Vitartaitės paroda „Sustojės laikas“, skirta dailininkės 70-mečiui. Dailininkė yra surengusi apie 40 personalinių parodų Lietuvoje ir užsienyje. Ji – aktyvi kolektyvinių parodų dalyvė. Pasak G. Vitartaitės, tapyba jai – ir muzika, ir poezija, ir filosofija, o sustojės laikas – tai poetiškas požiūris į tikrovę, praeitį ir dabartį, leidžiantis žiūrovui patirti tapybinių ir muzikinių derinių vienybę.

2012 09 27 – 2012 10 07 vyks tarptautinis Kauno kino festivalis, rengiamas nuo 2007 metų. Šiandien tai vienas labiausiai vertinamų kino festivalių Lietuvoje ir svarbiausias kino renginys Kaune. Festivalis pristato pasaulyje pripažintus filmus, ieško naujų atradimų. Šiemet vaidybiniai filmai bus rodomi „Plataus kampo“ ir „Tapatumų“ programose. Programos „Muzika, keičianti pasaulį“ ir „Visos mūsų“ pristatys įdomią dokumentiką apie meną ir jo kūrėjus. Bus rodomi ir trumpametražiai filmai, animacija, retrospektyvos. Festivalio metu organizuojamos atviros diskusijos, kino dirbtuvės, specialios paskaitos.

Visą spalio mėnesį Varėnoje vyks jau tradicija tapęs iškilius teatro režisierės Dalios Tamulevičiūtės atminimui skirtas profesionalių teatrų festivalis. Jo metu bus įteikta Dalios Tamulevičiūtės vardo premija, o Varėnos kultūros centro scena sutiks net 18 spektaklių. Šiais metais pirmą kartą žiūrovai išvys Oskaro Koršunovo ir Kauno mažojo teatro spektaklius. Festivalyje dalyvaus aktorė Birutė Mar su spektakliu „Jis ir Ji“, sukurtu pagal Jono Biliūno ir J. Janulaitytės-Biliūnienės laiškus, Naisių vasaros teatras su spektakliu pagal Sauliaus Šaltenio pjesę „Škac, mirtie, visados škac“ (režisierė – Regina Steponavičiūtė), Lietuvos rusų dramos teatras atveš spektaklį „Trys mylinčios“ – šiuolaikinę Žemaitės „Trijų mylimų“ interpretaciją, prabilsiančią trimis kalbomis – lietuvių, rusų ir lenkų (režisierė – Laima Adomaitienė). Varėniškiams bus proga išvysti ir Jono Vaitkaus režisuotą šiuolaikinio suomių dramaturgo J. Jokelos pjesę „Fundamentalistai“, Oskaro Koršunovo „Dugne“ pagal M. Gorkio pjesę, poezijos spektaklį „Geležis ir sidabras“ pagal Vlodo Šimkaus poeziją (aktorius Rolandas Kazlas) ir kt. Bus spektaklių ir mažiesiems žiūrovams.

